

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 27/2004 vp

Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä syyskuuta 2004 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi valtion talousarviosta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta (HE 152/2004 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta ja sivistysvaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (PeVL 30/2004 vp ja SiVL 12/2004 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostossa.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Raija Isotalo, valtiovarainministeriö
- ylijohtaja Arvo Jäppinen, opetusministeriö
- rehtori Markku Lukka, Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto
- rehtori Perttu Vartiainen, Joensuun yliopisto
- rehtori Krista Varantola, Tampereen yliopisto
- koulutuspoliittinen sihteeri Aleksi Henttonen, Suomen ylioppilaskuntien liitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion talousarviosta annettua lakia. Esityksen mukaan siirryttäisiin järjestelyyn, jossa yliopistojen yksin tai yhdessä muiden kanssa perustamat osakeyhtiöt voisivat toimia yliopiston tutkimus- ja taiteellisen toiminnan tulosten kaupallisina hyödyntäjinä sekä kotimaassa että kansainvälisesti ja jossa hyödyntämisestä saatavat tulot voitaisiin ohjata talousarviossa tarkemmin päätettävällä tavalla välittömästi yliopistojen käyttöön. Järjestely edellyttää valtion talousarviosta anne-

tun lain nettobudjetointia koskevien säännösten muuttamista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2005 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2005. Lain säännöksiä nettobudjetoinnista sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuoden 2005 talousarviossa, alkaen 1 päivästä elokuuta 2005.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana seuraavin huomautuksin.

Suomen kansantalouden menestys ja kansainvälinen kilpailukyky perustuvat yhä enemmän korkeaan osaamiseen ja sen tehokkaaseen hyödyntämiseen yritystoiminnassa. Yliopistojen tutkimustoiminta tuottaa aikaisempaa enemmän sellaista tietoa ja osaamista, joka olisi saatavissa nykyistä paremmin yhteiskunnan ja elinkeinoelämän käyttöön. Yliopistojen yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen tehtäviin kuuluu myös edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan tulosten tuotteistamista yritystoiminnaksi.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on, että yliopistot voisivat yksin tai muiden kanssa perustaa osakeyhtiöitä tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan tulosten kaupalliseksi hyödyntämiseksi sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Toiminnasta koituvat tulot voitaisiin ohjata vuosittain talousarviossa päätettävällä tavalla suoraan yliopistojen käyttöön. Valiokunta pitää myönteisenä, että yliopistot saavat hieman nykyistä paremmat keinot toimia saadessaan mahdollisuudet erottaa maksullisen palvelutoiminnan osia yliopistojen muusta toiminnasta poikkeavin periaattein yhtiömuotoisiksi kokonaisuuksiksi. Ehdotuksella helpotetaan innovaatioiden hyödyntämistä ja käytännön toimenpiteitä maksullisen toiminnan organisoinnissa.

Valiokunta yhtyy sivistysvaliokunnan lausunnon perusteluissa todettuun ja korostaa sitä, että uudessa järjestelmässä yliopistojen on huolehdittava asianmukaisella tavalla valtion osaksvallan käyttämisestä ja omistajapolitiikan toteuttamisesta yliopistoyhtiöissä. Yliopistolta edellytetään valmiuksia laatia ja analysoida liiketoimintasuunnitelmia ja yritysten taloudellista raportointia sekä huolehtia liiketoimintaan liittyvästä riskien hallinnasta ja myös yliopisto-

yhtiöiden ja yliopistojen virasto- ja laitostoiminnan välisen rajapinnan asianmukaisuudesta.

Yliopistoille annetut lahjoitukset. Valiokunta viittaa sivistysvaliokunnan lausuntoon yliopistoille tehtyjen lahjoitusten verovapaudesta. Tuloverolain 57 §:n mukaan muun muassa suomalaiselle yliopistolle tehty rahalahjoitus on vähennyskelpoinen, jos lahjoituksen suuruus on enintään 25 000 euroa. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että selvitetään mahdollisuudet poistaa tiedettä tai taidetta edistävään tarkoitukseen tehtyä rahalahjoitusta koskeva verovähennyksen yläraja.

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyhteisyydessä. Perustuslakivaliokunnan mielestä valtioneuvoston piirissä on kuitenkin syytä arvioida, onko valtion osaksvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä koskevan lain soveltaminen yliopistoyhtiöihin kaikilta osin yliopistojen itsehallinnon ja yliopistoille kuuluvien tehtävien erityisluonteen kannalta asianmukaista. Valtiovarainvaliokunta pitää välttämättömänä, että asia pikaisesti selvitetään ja tarvittaessa tuodaan muutosehdotukset eduskunnalle.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan 3 a §:n 1 momentin 7 kohdan maininta nettobudjetoinnin toteuttamisesta 'sen mukaan kuin siitä talousarviossa erikseen päätetään' on asiallisesti tarpeeton, koska nettobudjetoinnista päätetään talousarviossa erikseen jo momentin johtolauseen nojalla.

Valtiovarainvaliokunta toteaa, että talousarviokäytännössä nettobudjetoinnin soveltamista koskeva eduskunnan talousarviopäätös voidaan tehdä kahdella eri tavalla. Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perusteluiden yleisessä osassa on määritelty virastojen ja laitosten toimintamenomomenteille vakiosisältöisiä nettobudjetointijärjestelyitä. Nettobudjetoinnin soveltami-

sesta voidaan myös päättää talousarviossa asianomaisen yksittäisen momentin perusteluiden päätösoasassa. Kyseessä olevan 3 a §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettu nettoutus on luonteeltaan poikkeuksellinen ja tarkkaan rajattu. Sen soveltamisesta tulisi päättää asianomaisen momentin perusteluissa eikä yksityiskohtaisten perusteluiden yleisessä osassa. Valtiovarainministeriöstä saadun selvityksen mukaan esitetyn 7 kohdan maininnalla tarkoitetaan nettobudjetointia koskevan talousarviopäätöksen sisällyttämistä

tä asianomaisen momentin perusteluihin. Sen vuoksi valtiovarainvaliokunta pitää tarpeellisenä hyväksyä asianomainen kohta hallituksen esittämässä muodossa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella valtiovarainvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 19 päivänä marraskuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Olavi Ala-Nissilä /kesk	Iivo Polvi /vas
vpj.	Matti Ahde /sd	Markku Rossi /kesk
jäs.	Christina Gestrin /r	Matti Saarinen /sd
	Jyri Häkämies /kok	Anni Sinnemäki /vihr
	Kyösti Karjula /kesk	Irja Tulonen /kok
	Jari Koskinen /kok	Kari Uotila /vas
	Pekka Kuosmanen /kok	Jukka Vihriälä /kesk
	Reijo Laitinen /sd (osittain)	vjäs. Susanna Huovinen /sd (osittain)
	Maija-Liisa Lindqvist /kesk	Esko Kiviranta /kesk
	Mika Lintilä /kesk	Maija Perho /kok (osittain)
	Pirkko Peltomo /sd	Maija Rask /sd.

Valiokunnan sihteerinä jaostokäsittelyssä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.